

Nr 52.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp av lägenheten Kaunisvaara 3⁵ i Pajala socken m. m.: given Stockholms slott den 20 januari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman, anför efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet:

I skrivelse den 23 december 1932 har *kommerskollegium* hemställt om vidtagande av åtgärd för *dels* inköp för kronans räkning från aktiebolaget Nordsvenska Malmfält av lägenheten Kaunisvaara 3⁵ om 162,60 hektar, avsondrad från $\frac{5}{32}$ mantal Kaunisvaara nr 3 (Kaunisvaara 3²) i Pajala socken mot en köpesumma av 3,200 kronor att erläggas sedan säljaren på sin bekostnad ombestyr, att i stamhemmanet inteckning beviljats för lägenheten tillkommande rätt att utan ersättning använda nödiga utfartsvägar över hemmanets mark, samt med åtagande för köparen att ansvara för lagfartskostnaden, *dels ock*, sedan inköpet skett, lägenhetens utläggande till statsgruvefält.

Till stöd för denna hemställan har kollegium anfört följande:

Enligt § 21 i 1927 års malmfältsavtal förvärvade staten vissa gruvor och inmutade områden i Norrbottens län, varibland utmålen för Tapuligruvorna nr 4, 5, 9, 18, 24, 29, 34, 80, 82, 84, 94, 95, 97, 108 och 109 i Kaunisvaara by inom Pajala socken. Av dessa utmål voro vid utmålsläggningen nr 9, 18, 24, 29, 34, 82, 84, 94, 95, 108 och 109 helt och hållet samt nr 4, 5, 80 och 97 delvis belägna på fil. dr Bertil Högbom tillhörig mark.

Av det kontrakt, varigenom Högbom förvärvat berörda mark, finnes en avskrift i det den 8 april 1920 förda protokollet vid förrättning för anvisande av utmål för flertalet av ovannämnda fyndigheter. Enligt denna avskrift utgjorde området en avsöndring från $\frac{3}{32}$ mantal Kaunisvaara nr 3 litt. x och såldes det gravationsfritt och fritt från alla servitut av vad slag det vara månne, samt berättigades köparen att utan ersättning använda nödiga utfartsvägar över hemmanets mark ävensom att till säkerhet därför söka inteckning i hemmanet.

Under uppgift att ifrågavarande mark numera tillhörde aktiebolaget Nordsvenska Malmfält, har detta bolag den 25 augusti 1932 erbjudit staten densamma till inköp för 3,200 kronor, varjämte lagfartskostnaden skulle betalas av köparen.

Kommerskollegium har över detta anbud hört bergmästaren i norra distriktet.

Denne anför, att all inom avsöndringen fallande skog och mark av Högbom överlämnats till bolaget utan ersättning och måste anses hava medföljt den gruvegendom, som enligt 1927 års malmavtal borde överlämnas till staten.

§ 21 i malmavtalet stipulerar överlåtelse till staten av vissa gruvor och inmutade områden och i den sålunda överlätna »gruvegendomen» bör enligt kollegii uppfattning inbegripas den *nyttjanderätt* till mark i enlighet med bestämmelserna i gruvestadgans 30 § inom nu ifrågavarande utmål, som grundas på utmålsförrättningen. Att däremot på nämnda avtal grunda anspråk på *äganderätt* till marken förefaller vara uteslutet.

Såsom bergmästaren meddelar, har staten att i försvarsavgifter till jordägaren erlægga i medeltal 152 kronor 8 öre årligen. Detta gäller under förutsättning, att jordägaren ej medgiver förlängda vilostånd för gruvorna, i vilket fall årliga medeltalskostnaden skulle sjunka till 96 kronor 78 öre. I likhet med bergmästaren saknar dock kollegium anledning till att påräkna, att jordägaren genom sådant tillmötesgående skulle underlåta att bevara sin rätt till avkomst av fastigheten.

I händelse av områdets förvärvande för statens räkning komma utgifterna för skyddande av statens rätt till fyndigheterna därinom att minskas med den jordägaren tillkommande ovan omnämnda andelen i försvarsavgifterna, vilka då skulle bortfalla eller tillkomma statsverket att uppbära. För undvikande av onödig omgång bleve det då lämpligast att utlägga statsgruvefält över det inköpta området i enlighet med det av riksdagen år 1927 (skrivelse nr 312) uttalade önskemålet, att de malmfyndigheter, som genom 1927 års malmavtal överlämnades till staten, borde, i den mån det låte sig göra, utläggas till statsgruvefält. Därefter kunde man i största möjliga utsträckning låta utmålen sönas. Därvid torde böra beaktas, att av utmålen fyra skulle falla delvis utom statsgruvefältet, i det att utmålskomplexet, som sträcker sig från sydväst till nordost, i båda dessa väderstreck räcker något utom det till salu utbudna markområdet. I sydväst faller sålunda utmålet Tapuligruvan

nr 97 delvis utom detta område och i nordost råder samma förhållande beträffande utmälen Tapuligruvan nr 5, 4 och 80. Magnetiska mätningar hava emellertid visat, att den del av utmålet Tapuligruvan nr 97, som faller utom området, icke torde innehålla brytvärd järnmalm, varjämte de för övrigt mycket obetydliga delar av Tapuligruvorna nr 5 och 4, som falla utanför gränsen, ej heller beräknas vara av något värde i förevarande hänseende. Av större intresse är däremot den längst i nordost belägna Tapuligruvan nr 80, som ligger med endast något över halva sitt område å bolagets mark. I ett i denna och Tapuligruvan nr 4 neddrivet borrhål har anträffats malm mellan 51.35 och 55.35 meters djup, och de magnetiska mätningarna angiva malmtillgångar både inom och utom bolagets område. Med hänsyn till vad sålunda anförts angående Tapuligruvan nr 80 torde så pass stor betydelse böra tillmätas även den utom bolagets mark liggande delen därav, att fyndigheten därinom ej bör sönas. För detta utmål skulle alltså försvarsavgift fortfarande betalas de år vilostånd därför ej åtnjutes. Av de på jordägaren belöpande 25 kronorna av försvarsavgiften skulle efter markköpet 14 kronor 14 öre återfalla till kronan som jordägare.

I händelse av statsinköp torde det icke vara lämpligt, att collegium, som saknar underlydande organ på orten, får bestyr med skötsel av fastigheten, utan torde denna lämpligast böra övertagas av domänstyrelsen, vilken anordning, enligt under hand lämnad uppgift, icke behöver möta svårigheter.

I den mån härför skulle uppstå kostnader för domänfonden av beskaffenhet att böra särskilt ersättas, torde i första hand eventuell skogsavkastning från området samt kronans ovannämnda andel i försvarsavgiften för Tapuligruvan nr 80 böra användas därtill. Skulle tillskott därutöver erfordras, synes sådant böra få av collegium utanordnas ur extra förslagsanslaget å tionde huvudtiteln till kostnader för under collegii förvaltning stående gruvegendom.

Genom införskaffande av gravationsbevis har collegium förvissat sig om att lägenheten Kaunisvaara 3° den 3 december 1932 fortfarande var gravationsfri. På samma sätt har å andra sidan till collegii kännedom kommit, att sistnämnda dag sådan inteckning för rätt för lägenheten att utan ersättning använda nödiga utfartsvägar över stamhemmanets mark, varom ovan nämnts, icke kommit till stånd. Med hänsyn till den i 5 § i lagen den 29 juni 1926 om enskilda vägar givna bestämmelsen att för upplåtelse av mark till väg, så ock för annat intrång, som orsakas av vägs byggande eller begagnande, skall gäldas ersättning, som bestämmes i penningar att utgå på en gång, anser collegium, att sådan inteckning bör ske på säljarens föranstaltande och bekostnad samt att villkor därom bör ingå i köpeavtalet.

Den ifrågavarande lägenhetens ytinnehåll uppgår enligt gravationsbeviset till 162.60 hektar — — —.

Förvärvet synes vara önskvärt för staten, då därigenom dels möjliggöres att utlägga statsgruvefält över huvudparten av fyndigheten och dels staten blir ägare till mark jämväl utanför utmälen i sådan omfattning, som kan beräknas vara erforderlig vid ett framtida bearbetande av fyndigheten. På det fordrade priset lämnar redan inbesparingen av den jordägaren nu tillkommande andel i försvarsavgiften skäligen förräntning, varför beloppet synes vara rimligt.

I ett den 9 januari 1933 i ämnet avgivet utlåtande har *statskontoret* uttalat följande:

Statskontoret anslöte sig till kommerskollegii förslag om inköp av ifrågavarande gruvlägenhet och hade heller intet att erinra mot att skötseln av lägenheten övertoges av domänstyrelsen. De kostnader, som i anledning härav uppkomme för domänfonden, torde likaledes i enlighet med kollegii förslag böra i första hand ersättas av skogsavkastningen från området samt kronans andel i försvarsavgiften för Tapuligruvan nr 80. Därutöver erforderligt tillskott syntes böra få av kollegium bestridas med anlåtande av extra förslagsanslaget till bestridande av kostnader för under kollegii förvaltning stående gruvegendom.

Vad beträffade engångskostnaderna för köpet, köpeskillingen å 3,200 kronor samt lagfartskostnaden, syntes anledning icke föreligga att för detta ändamål äska anvisning av lånemedel. Enligt statskontorets mening torde medelsanskaffningen för ändamålet med hänsyn till det relativt obetydliga belopp, varom här vore fråga, och de fördelar, statsverket framdeles erhölle genom inbesparade försvarsavgifter, kunna enklast ordnas på sådant sätt, att Kungl. Maj:t utverkade riksdagens medgivande till att för inköpet få taga i anspråk förenämnda extra förslagsanslag till bestridande av kostnader för under kommerskollegii förvaltning stående gruvegendom.

Departements-
chefen.

Enligt 1927 års malmavtal förvärvade staten samtliga aktiebolaget Nordsvenska Malmfält tillhöriga gruvor och inmutade områden inom Norrbottens län, däribland femton utmål å Tapuli malmfält i Kaunisvaara by i Pajala socken. Av dessa utmål äro elva helt och hållet och fyra delvis belägna å bolagets mark. Marken i fråga utgöres av lägenheten Kaunisvaara 3°, avsöndrad från $\frac{3}{32}$ mantal Kaunisvaara nr 3 (Kaunisvaara 3°), och omfattar ett yttnehåll av 162.60 hektar. Bolaget har nu erbjudit staten att inköpa ifrågavarande lägenhet för ett belopp av 3,200 kronor.

I likhet med kommerskollegium och statskontoret, vilka yttrat sig i detta ärende, tillstyrker jag inköp för statens räkning av ifrågavarande lägenhet. Som av den förebragta utredningen framgår, har staten för närvarande att i försvarsavgifter — utgifter för skyddande av statens rätt till fyndigheterna — till bolaget i dess egenskap av jordägare erlägga i medeltal 152 kronor 8 öre årligen. Vid ett inköp av lägenheten skulle sagda avgifter bortfalla och statsverket sålunda inbespara kostnader, motsvarande skäligen förräntning av köpesumman. Ett förvärv för statens räkning av lägenheten är önskvärt även ur den synpunkten, att därigenom skulle möjliggöras, att — i enlighet med 1927 års riksdags i skrivelsen nr 312 uttalade önskemål — statsgruvefält utlägges över huvudparten av förevarande fyndigheter, varjämte staten bleve ägare till mark jämväl utanför utmålen i sådan omfattning, som är erforderlig vid ett framtida bearbetande av fyndigheterna.

I händelse av statsinköp av lägenheten anser jag, i likhet med myndigheterna, lämpligt, att, då kommerskollegium saknar underlydande organ å platsen, skötseln av lägenheten övertages av domänstyrelsen. Mot denna anordning har från styrelsens sida någon erinran icke framförts. Eventuella kostnader för domänfonden i anledning av förvaltningen tor-

de, på sätt kommerskollegium och statskontoret förordat, böra i första hand ersättas av skogsavkastningen från området och av kronans andel i försvarsavgiften för Tapuligruvan nr 80 samt därutöver erforderligt tillskott få bestridas från det anslag under riksstatens tionde huvudtitel, från vilket kostnader för statens gruvegendom täckas. Detta anslag synes likaledes, med hänsyn till det relativt obetydliga belopp, varom fråga är, böra kunna tagas i anspråk för bestridande av de med inköpet av lägenheten förenade kostnaderna, nämligen köpeskillingen och lagfartskostnaden.

Enligt vad handlingarna i ärendet utvisa, är lägenheten gravationsfri. Kommerskollegium har emellertid upplyst, att i stamhemmanet inteckning icke uttagits till skyddande av rätt för lägenheten att utan ersättning använda nödiga utfartsvägar över stamhemmanets mark. Såsom kollegium framhållit, lärer såsom villkor för köpet böra föreskrivas, att sådan inteckning anskaffas på säljarens föranstaltande och bekostnad.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

dels besluta, att lägenheten Kaunisvaara 3⁵ om 162,00 hektar, avsöndrad från $\frac{3}{32}$ mantal Kaunisvaara nr 3 (Kaunisvaara 3²) i Pajala socken, må för kronans räkning inköpas för en köpesumma av 3,200 kronor samt på villkor, att i stamhemmanet inteckning på säljarens bekostnad anskaffas för lägenheten tillkommande rätt att utan ersättning använda nödiga utfartsvägar över hemmanets mark,

dels medgiva, att för gäldande av köpeskillingen ävensom av kostnad för lagfart må tagas i anspråk det anslag under tionde huvudtiteln, från vilket kostnader för statens gruvegendom bestridas,

dels ock besluta, att, sedan inköp av sagda lägenhet skett, lägenheten må förklaras vara statsgruvefält under benämning Kaunisvaara statsgruvefält.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar tillika, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Sehlberg.